

Mezőberényi Petőfi Sándor Evangélikus Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM
HELYI TANTERV
AZ ARANY JÁNOS TEHETSÉGGONDOZÓ PROGRAM
ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAMÁHOZ

2020

A magyar nyelv és irodalom tanítása az alapozó évfolyamon tevékenység- és problémacentrikus folyamat. A feltárt hiányosságok ismeretében, akár egyénre szabottan, a magyar nyelv és irodalom tantárgy sajátosságait figyelembe vevő módszerekkel a felzárkózás biztosítása a feladat. Az előkészítő évfolyam célkitűzése az általános iskolában tanultak elmélyítése; a hiányok pótlása, az új élethelyzetbe, iskolatípusba, közösségbe került tanulók beilleszkedésének elősegítése; a kommunikációs gátak, zavarok oldása, a kommunikációs képesség fejlesztése az iskolai és mindennapi élethelyzetekben; a szövegolvasás, szövegértés fejlesztése; tanulási technikák kialakítása. Az előkészítő évfolyamon az osztály szintjéhez igazítva elsősorban a készségek szintre hozására és a képességfejlesztésre helyezük a hangsúlyt.

A nyelvi kifejezőképesség állandó fejlesztését szem előtt tartva nem csupán a hagyományos, "feldolgozó" jellegű munkaformákat részesítjük előnyben, hanem a tanulók önálló szövegalkotási képességének kondicionálását és az önkifejezés formáinak szélesítését is. Hozzá kell segítenünk a tanulókat ahhoz, hogy ismereteiket a kellő szinten tudják alkalmazni; illetve, hogy kreativitásuk fejlődjön.

Az előkészítő évfolyam anyanyelvi tanterve szorosan kapcsolódik az általános iskolai kerettantervekhez. Olyan művek válogatására és feldolgozására törekszünk, amelyek megfelelnek a tanulók életkori sajátosságainak, tudásszintjének. A tanterv sem magyar irodalomból, sem magyar nyelvtanból az általános iskolaihoz képest új anyagot nem tartalmaz.

A magyar nyelv és az irodalom tantárgy fejlesztési céljai jórészt összehangolhatók: az alaptantervben meghatározott hat fő fejlesztési területből (anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek; irodalmi kultúra, irodalmi ismeretek szövegértés; szövegalkotás; olvasóvá nevelés; mérlegelő gondolkodás, véleményalkotás) négy mindkét tantárgy keretében fejleszthető.

A magyar nyelv és irodalom tanítása nemcsak műveltségátadást, kompetenciafejlesztést jelent, hanem érzelmi nevelést is. A diákok személyes boldogulásának, együttműködési képességeinek, társadalmi beilleszkedésének, kulturált viselkedésének érzelmi fejlődésük az alapja.

Kiemelt célok és feladatok irodalomból:

- Az általános iskolai irodalmi anyag ismétlése, rendszerezése, a hiányok pótlása. Az egyéni képességek kibontakoztatásának segítése.
- A kreativitás és szocializáltság egyidejű, dinamikus fejlesztése, önállóság, aktivitás, tolerancia, empátia kialakítása.

- A művészi szövegek olvasása és önálló értelmezése iránti igény kialakítása. A nyelvi-irodalmi kreativitás sokoldalú fejlesztése.
- Az irodalmi képességek fejlesztése: az olvasottság, az előadói, a szövegalkotó és műértelmezői képesség fejlesztése.
- Az irodalmi művek középpontba helyezésével segítjük a tanulók elemző készségét, erősítjük problémaérzékenységüket, pozitív irányba befolyásoljuk személyiségüket.
- A helyi sajátosságok, jellegzetességek /irodalmi emlékhelyek, a környék kiemelkedő irodalmi személyiségei/ megismertetése.

A nyelvi program célja:

- Az általános iskolában elsajátított leíró nyelvtani ismeretek ismételése, rendszerezése, a hiányok pótlása.
- Az írás és a helyesírás készségeinek fejlesztése.
- A kulturált szóbeli és írásbeli kifejezőképesség kialakítása a kommunikáció érdekében.
- Az anyanyelvű írásbeliség normáit figyelembe véve helyes szövegalkotási készség erősítése; képzelet, önkifejezés, egyéni stílus bátorítása.
- A kifejezés, a megértés, az értelmes beszéd készségeinek fejlesztése (pl. a szókincs)

Magyar nyelv

ÓRASZÁM:

Heti 2 óra csoportbontásban

Éves óraszám: 68 óra

Témák		Órakeret
I.	Év eleji felmérés	2 óra
II.	Kommunikáció	10 óra
III.	A nyelvi rendszer - A hangok és a betűk	4 óra
IV.	A nyelvi rendszer - Helyesírásunk	4 óra
V.	A nyelvi rendszer - Szóelemek	4 óra
VI.	A nyelvi rendszer - Szavak	4 óra
VII.	A nyelvi rendszer - Mondatok	6 óra
VIII.	Szövegalkotás	14 óra
IX.	Szövegfeldolgozó eljárások gyakorlása	10 óra
Szabadon felhasználható órakeret - ismétlésre, rendszerezésre, számokérésre		10 óra
ÖSSZESEN		68 óra

Témakör	I. ÉV ELEJI FELMÉRÉS	Órakeret 2 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	-	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
Szövegértés, helyesírás, fogalmazási, szövegalkotási készség felmérése.		
Fogalmak		

Témakör	II. KOMMUNIKÁCIÓ	Órakeret 10 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> • A hallott szöveg megértésének fejlesztése (üzenet, szándék, hatás). • A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése annak érdekében, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve a tanuló képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, illetve kritikai feldolgozására a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepeinek (kontextus) megfelelően. • A kommunikációs képesség, a normakövető magatartás erősítése – viselkedési és udvariassági szabályok különböző kommunikációs helyzetekben. • Konfliktuskezelés technikáinak gyakoroltatása. • A digitális írásbeliség fejlesztése 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek céljának dekódolása, az üzenetek manipulatív szándékának felismerése. A személyközi kommunikációs helyzetek megfigyelése, a kommunikáció folyamatának elemzése. A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése. Jelek és jelrendszerek – titkosírás alkotása.		tömegkommunikáció
Fogalmak	kommunikációs műfajok, térszabályozás, kód, üzenet, csatorna, dekódolás, kontextus	

Témakör	III. A NYELVI RENDSZER A HANGOK ÉS A BETŰK	Órakeret 4 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> • Beszédtechnika és helyesírás fejlesztése 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
Beszédhangok, hangképzés, A magyar ábécé, betűrendbe sorolás		

Régi (idegen betűk) betűkapcsolatok	
Magán-és mássalhangzótörvények	
Fogalmak	Hang, betű, magánhangzó, mássalhangzó, hangrend, illeszkedés, hasonulás, összeolvadás, rövidülés

Témakör	IV. A NYELVI RENDSZER HELYESÍRÁS	Órakeret 4 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> A helyesírás fejlesztése, a szabályok tudatosítása 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
Alapvető nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek, a magyar helyesírás alapelvei A magánhangzók és a mássalhangzók alkalmazkodása. Ly-j. Szótagolás, elválasztás		Helyesírás, kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve
Fogalmak		

Témakör	V. A NYELVI RENDSZER SZÓELEMÉK	Órakeret 4 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> A szövegértési képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése, szókincsbővítés A szóelemek felismerése. 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
A morfémák fajtái, írásmódjuk.		A szóalaktanhoz kapcsolódó helyesírási szabályok.
Fogalmak	Szó, szótó, toldalék, tő, képző, jel, rag	

Témakör	VI. A NYELVI RENDSZER SZAVAK	Órakeret 4 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> Az alapvető szófajok felismerése, a szavak jelentése, alaki viselkedése. A szövegértési képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése, szókincsbővítés. 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
Szókészlet, szókincs. Szóalkotás: szóképzés, szóösszetétel. A szó hangalakja és jelentése. Alapvető szófajok.		Közmondások, állandósult szókapcsolatok. A szavakhoz kapcsolódó helyesírási szabályok.

Fogalmak	Szófaj, ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, igenév, határozószó, névelő, névutó, igekötő, kötőszó, indulatszó, egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú, hasonló alakú, rokon értelmű szó
----------	--

Témakör	VII. A NYELVI RENDSZER MONDATOK		Órakeret 6 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> • Ismeretek a mondatrészekről, mondatfajtákról • A szövegértési képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése. Az igény kialakítása a helyes, szabatos fogalmazásra 		
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag	
A mondat fogalma. Mondatfajták. Az egyszerű mondat részei. Az összetett mondatok fő típusai. Mondattani elemzések (ágrajz, tagmondatok közötti kapcsolatok). A mondathoz kapcsolódó helyesírási szabályok.		Mondatfonetika.	
Fogalmak	Mondat, mondatrész, alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző, alá- és mellérendelő összetett mondat		

Témakör	VIII. SZÖVEGALKOTÁS		Órakeret 14 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> • A szöveg információinak és gondolatainak értelmezése és értékelése. A szövegalkotás lépései, az anyaggyűjtés technikák. • A szövegalkotási és az olvasási készség fejlesztése. 		
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag	
Önálló szövegfeldolgozás a szövegbefogadás céljának megfelelő olvasási stratégia és szöveg feldolgozási mód megválasztásával. A szöveg és kép összefüggése. Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése. Szövegátalakító gyakorlatok a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok és terjedelem szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés. Írásbeli kommunikációs műfajok; tömegkommunikációs műfajok. Szóbeli kommunikációs műfajok. Szövegszerkesztés: anyaggyűjtés, forrásfeldolgozás. A szövegtagolás.		Néhány, gyakoribb internetes szöveg szerkezetének, megjelenésének, közlési szándékának megfigyelése, a tapasztalatok felhasználása a szövegbefogadáskor, az internetes szövegek nyilvánosságának kérdése, etikája	
Fogalmak	hivatalos levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, meghatalmazás, elismervény, esszé		

Témakör	IX. SZÖVEGFELDOLGOZÓ ELJÁRÁSOK		Órakeret 10 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> • Szövegfeldolgozási módszerek: aláhúzás, szövegkiemelés, kulcsszavak kigyűjtése 		

ISMERETEK	
TÖRZSANYAG	
Vázlatkészítés, lényegkiemelés, tömörítés, szövegkiemelés.	Ajánlott tananyag
Fogalmak	

Témakör	SZABADON FELHASZNÁLHATÓ	Órakeret 10 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	•	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
Szövegértés, helyesírás, fogalmazási, szövegalkotási készség fejlesztése. Ismétlés, rendszerezés, számokérés.		
Fogalmak		

Irodalom

ÓRASZÁM:

Heti 2 óra

Éves óraszám: 68 óra

Témák	Órakeret
I. Év eleji felmérés	2 óra
II. Könyvtárhasználat	10 óra
III. Irodalomolvasás és értelmezés	16 óra
IV. Irodalomelméleti és poétikai ismeretek rendszerezése	20 óra
V. Színház és film	10 óra
VI. Ismétlő rendszerezés	3 óra
Szabadon felhasználható órakeret – ismétlésre, rendszerezésre, számokérésre	7 óra
ÖSSZESEN	68 óra

Az órakeret 20%-át a szaktanár választása alapján a csoport igényeihez igazított ismétlésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre (múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése, előadó meghívása), kompetenciafejlesztésre, projektmunkák megalkotására lehet felhasználni.

Témakör	I. ÉV ELEJI FELMÉRÉS	Órakeret
----------------	-----------------------------	-----------------

		2 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> • Önismeret fejlesztése, szókincsfejlesztés 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
Az általános iskolában tanult irodalomelméleti és poétikai ismeretek felmérése.		
Beszélgetés a tanulókkal olvasási szokásaikról, egyéni olvasmányélményekről.		
Fogalmak	Szövegértés, szövegalkotás, információ	

Témakör	II. KÖNYVTÁRHASZNÁLAT	Órakeret 10 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> • Szövegfeldolgozó eljárások megismertetése, felelevenítése. • Tapasztalatszerzés a segédkönyvek, lexikonok, szak-és ismeretterjesztő irodalom használatában. • Bibliográfiakészítés elsajátíttatása. • Az elektronikus információhordozók kezelésében gyakorlat szerzése. 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
Tájékozódás a könyvtár dokumentumanyagában, a dokumentumok fajtái (az egyes részek felhasználási módja, a katalógus, a források tanulmányozása, jegyzetelés egyszerű formában).		A könyvtári segédeszközök (lexikon, adattár stb.), alkalmazásuk lehetősége, cédulázás, a kutatás gyakorlati elemei.
A művekhez kapcsolódó könyvtári ismeretek feldolgozása (alkotói portré, életrajz, könyvismertetés, élménybeszámoló, ajánlás). A forrásfeldolgozás mint a könyvtári kutatás legfontosabb célja, illetve eredménye.		
Fogalmak	Enciklopédia, egynyelvű, többnyelvű szótár, lexikon, elektronikus információhordozó	

Témakör	III. IRODALOMOLVASÁS ÉS ÉRTELMEZÉS	Órakeret 16 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> • A szövegértés fejlesztése: szövegolvasás, irányított szövegelemzés, szövegértelmezések. • A kifejező hangos olvasás fejlesztése. • Szövegmemorizálással az emlékezet fejlesztése. 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
Különböző műfajú, hangvételi, tematikájú epikai és lírai művek elemző-értelmező tevékenységen alapuló feldolgozása a diákok egyéni és iskolai olvasmányaira építve.		
Az olvasott művek elhelyezése különböző kontextusban, például a magyar irodalom történetében, alkotói életpályában.		
Kitekintés a világirodalomba. Néhány alapvető irodalmi téma, motívum, vándormotívum		

<p>jelentése (pl. utazás, kert, sziget, a jó és a rossz harca, háború és béke, haza, hazafiasság).</p> <p>Idézetek, szállóigék, hivatkozások felismerése irodalmi és nem irodalmi szövegekben (pl. a mindennapi nyelvben és a tömegkommunikációban).</p> <p>Az irodalom és a társművészetek kapcsolata.</p> <p>Az értő olvasás.</p> <p>Bevezetés az önálló ismeretszerzés elemeibe, előszó, könyvismertetés, élménybeszámoló, ajánlás.</p> <p>A lakókörnyezet irodalmi emlékei, emlékhelyei.</p>	
Fogalmak	Téma, motívum, vándormotívum, kompozíció, szerkezet, hatás, elbeszélői nézőpont, történetmondás, cselekmény, epizód, helyszín, leírás, párbeszéd, jellemzés, esszé.

Témakör	IV. IRODALOMELMÉLETI ÉS POÉTIKAI ISMERETEK RENDSZEREZÉSE	Órakeret 20 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> Általános iskolai ismeretek: műnemek, műfajok megkülönböztetése, népköltészet, műköltészet, verstani és stilisztikai alapismeretek. A szövegalkotás fejlesztése. 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
<p>Műnemek, irodalmi műfajok.</p> <p>A nép- és műköltészet jellemző vonásainak ismerete.</p> <p>A műelemzés gyakorlati kérdései.</p> <p>A műalkotás értelmezési lehetőségei.</p> <p>Poétikai alapismeretek áttekintése.</p>		
Fogalmak	Műnem, műfaj, epika, líra, dráma, dal, óda, himnusz, elégia, rapszódia, epigramma, episztola, novella, regény, elbeszélés, tragédia, komédia, genetikus és strukturális elemzés, időmértékes és hangsúlyos verselés, rím, ritmus, metafora, megszemélyesítés, szinesztézia, hasonlat, ismétlés, halmozás, fokozás.	

Témakör	V. SZÍNHÁZ ÉS FILM	Órakeret 10 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> A kritikai gondolkodás, a vitakultúra fejlesztése. Az igény felkeltése, erősítése az árnyalt, érvekkel alátámasztott véleményalkotás iránt. Együttműködési képesség, kreativitás fejlesztése. 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
<p>Kis színháztörténet. A színház jelrendszere.</p> <p>Egy dráma mint olvasmány és mint színházi élmény.</p> <p>A mozgóképi kommunikáció.</p> <p>Egy film megtekintése, megbeszélése.</p> <p>Tanult epikus mű dramatizálása.</p> <p>Képi illusztrációk keresése választott témákhoz.</p> <p>Filmrészletek elemzése.</p> <p>Saját „filmkísérletek”.</p>		<p>Egy irodalmi adaptáción alapuló film és /vagy egy színházi előadás megtekintése, feldolgozása.</p>
Fogalmak	Média, színház, film.	

Témakör	VI. RENDSZEREZŐ ISMÉTLÉS	Órakeret 3 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK	<ul style="list-style-type: none"> Szövegértés, szövegalkotás. 	
TÖRZSANYAG		Ajánlott tananyag
Szövegértés, helyesírás, fogalmazási, szövegalkotási készség felmérése.		
Fogalmak		

A FEJLESZTÉS VÁRT EREDMÉNYEI AZ ELŐKÉSZÍTŐ ÉV VÉGÉN

- A tanuló legyen képes jó tempóban szöveget olvasni, értően befogadni.
- Íráskészsége jól olvasható, rendezett legyen.
- Tudjon eligazodni az iskolai könyvtárban, alkalmas legyen az önálló ismeretszerzésre.
- Törekedjen irodalomelméleti és leíró nyelvtani ismereteinek egységbe szervezésére; aktívan vegyen részt az ismeretek közös felidőzésében és a tisztázandó homályos pontok megtalálásában.
- Legyen képes korábbi ismereteit szintetizálni.
- Tudja a már tanult szakszókincset pontosan használni.
- Törekedjen a kommunikációs helyzetnek megfelelő stílus használatára.
- Sajátítsa el a személyiségének megfelelő árnyalt önkifejezés technikáit a különböző kommunikációs szinteken.
- Legyen képes alkalmazni anyanyelvi és kommunikációs ismereteit a szövegolvasás és szövegértés, valamint a szóbeli és írásbeli megnyilatkozás minden területén.
- Az anyanyelv sajátosságainak ismeretében legyen képes kontrasztív szemléletre a tanult idegen nyelvek vonatkozásában.
- Tudja értékelni a nyelvben megjelenő új jelenségeket (pozitív nyelvművelés).
- Ismerje meg a jegyzet- és vázlatkészítés módszereit, az elektronikus információhordozókat.
- Képes legyen a mindennapi élethez, irodalmi vagy egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó témák önálló feldolgozására.

TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK:

Nyelvtanból:

- Az általános iskolában használt tankönyvek.
- Lerchné dr. Egry Zsuzsa: Nyelvtan – Helyesírás
- Antalné Szabó Ágnes: Hogyan írom? Helyesírási gyakorlólapok középiskolásoknak, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Fogalmazás (Összefoglaló feladatgyűjtemény), Mozaik Oktatási stúdió, Szeged
- Noll Katalin: Helyesírás mindenkinek, Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged
- Bánréti Zoltán: Kommunikálgj!; Korona Nova Kiadó, Budapest
- Hajas Zsuzsa: Kommunikációs gyakorlatok. Pedellus, Debrecen, 2004.
- Cs. Nagy Lajos: Nyelvtani elemzési gyakorlókönyv 5-8.; Trezor Kiadó

Irodalomból:

- Az általános iskolában használt tankönyvek
- Olvasmányok 7-8. osztályosoknak, 2019, ISBN 978-963-19-8154-4
- A feldolgozandó művek sokszorosítva
- A könyvtár anyaga

- dr. Kutas Ferenc: Az elbeszéléstől az érettségi dolgozatig, Fogalmazás a középiskolában; Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged
- Arató László-Pála Károly: Átjárók. Műszaki Könyvkiadó, Bejáratok, Kitérők, Expedíciók
- Grüll-Korsós-Turgonyi-Valaczka: Líra, epika, dráma. Nemzeti Tankönyvkiadó